

פרשת נשא

מיין ושכר יזיר (ו, ג)

מיין ושכר יזיר

ובגמ' נזיר [ג,ב] מיין ושכר יזיר ההוא מיבעי לי' לאסור יין מצוה כיין הרשות, מאי היא קידושא ואבדלתא, ומק' הרי מושבע ועומד מהר סיני, אלא כי הא דאמר רבא וכו'.

וברש"י ביאר קושית הגמ' דהלא בשבועה אין אפשר לבטל את המצוה. וכן פירשו התוס' הקו' דקידושא ואבדלתא דאורייתא ואיך תחול עליו הנזירות. אולם התוס' הקשו על פי' זה. ובסו"ד כתבו וז"ל לכן נראה לר"ת דגרסינן בתמיה וכי מושבע ועומד מהר סיני כלומר למה לי קרא מיותר דנהי דקידוש היום דאורייתא על היין לאו דאורייתא, דזכרהו על היין אסמכתא [הוא], והשתא משני כגון שנשבע וכו'. ויעוין בתוס' בפסחים [קו,א ד"ה זכרהו] דכתבו שם בסוף דבריהם וז"ל ועוד מצינו למימר דקידוש על היין דבר תורה, אבל הא דאמר המברך צריך שיטעום זהו רק מדרבנן. ומצוין כאן בהגהות על התוס' [נזיר] לעוד תי' כעין דברי הר"ת עיי"ש.

והנה זקני הגרב"ד זיע"א כשבא לישיבת וולאזין צעיר בימים התעוררה שאלה בישיבה בדברי התוס' בפסחים שנקטו שלא צריך טעימה מדאורייתא, האם הוא אפי' בגונוי שאינו ראוי לשתיה מצד המקדש, והוא משום דשתיית היין לא הוי חלק מדין הקידוש כלל, או דמ"מ ודאי ראוי לשתיה בעינן דבאינו ראוי לשתות מחסר כלפי המקדש בעצם הכוס המונח לפניו, ורק דבפועל השתיה אינו עיכובא בקיום הקידוש.

ורצה אחד מבני הישיבה להביא רא'י כהצד הראשון מדברי התוס' בנזיר, דבהגהות מציין שאם בקידושא לא צריך טעימה, אין כאן חסרון דמושבע ועומד, ולכאורה הרי ראוי לשתות בעי ובלא זה הוי חיסרון בכוס, וא"כ שוב מגרע בשבועתו ומושבע ועומד הוא ואמאי חל השבועה. אלא ע"כ דמה שלא צריך טעימה מדאורייתא הפשט הוא דלא צריך כלל ראוי לשתות, וחפצא דהקידוש הוא על מציאות כוס של יין ולא תלוי בשתיה כלל, והלכך שפיר בשבועתו אינו מבטל מצוה וחל השבועה.

ואמר בזה הגרב"ד זיע"א להפריך את ההוכחה, דהנה מבואר שחלוק נדרים משבועות כשבא לבטל את המצוה, דבנדרים חלה ובשבועה לא חלה, והוא משום דבשבועה חלות איסורו הוא על הגברא, וכיון דגברא מושבע ועומד לקיים את המצוה, נמצא דחלות שבועתו בדבר שמושבע ועומד ואינו חלה, משא"כ נדרים חלות איסורו הוה איסור חפצא, וא"כ איסורו מחיל על החפצא, ואלא דממילא הגברא נאסר בחפצא, ולכן בגוף חלות נדרו שהוא על החפצא אין כאן שום ביטול של מצוה בדבר שמושבע ועומד, ורק בתוצאה כיון דהחפצא נאסרו נמצא שמתבטל המצוה, במה שאין לו עתה לגברא היכי תמצי לקיים את המצוה, אבל כיון שהוא עצמו לא נאסר בעצם גוף קיום המצוה, לא חשיב שבנדרו מבטל את המצוה גופיה, וכמו בשבועה דשם שמחיל על עצמו האיסור א"כ הוא עצמו נאסר בקיום המצוה והרי מושבע ועומד שאין יכול לחול עליו.

ומעתה אמר הגרב"ד זיע"א דכאן בכוס תלוי בזה אם הטעימה הוי חלק מהמצוה אם לאו, דאם גוף הטעימה הוי חלק מהמצוה נמצא כשאוסר בשבועה על עצמו בטעימה, אוסר על עצמו דבר שהוא מצווה ומושבע ועומד ולא חלה שבועתו. אכן אם הטעימה אינו לעיכובא ואינו חלק מגוף קיום המצוה, א"כ אף דבעינן ראוי לשתיה ובאינו ראוי מחסר בכוס, מ"מ כאן כבר החיסרון הוי רק בכוס שלפניו והיינו בחפצא של הכוס, ולא בעצם המצוה כמו אם בעי טעימה דשם אוסר עצמו בשתיה שהוא קיום מצוה, ונמצא דכאן האיסור נהי' רק בהחפצא של הכוס דמחסר כוס לקידוש, וא"כ הוי מבטל רק בהיכי תמצי של הכוס, והוה דומה לנדר באם הי' אוסר עליו הכוס שלא מחשב דמבטל מצוה, אלא רק גורם שלא יהי' לו היכי תמצי לקיום המצוה, וזה לא חשיב שמחיל על עצמו בדבר שהוא מושבע, וה"נ אף שהוא בשבועה שהוא מחיל על

פרשת נשא

הגברא, מ"מ החיסרון שיוצא בכך הוא רק בחפצא שמחסר בכוס ולא בעצם גוף המצוה, ולכך השבועה חלה כמו בנדר.

ונשאל רבינו ראש הישיבה שליט"א [והק' כן בשו"ת יהודה יעלה חלק א' יו"ד סי' ש"ז] על קושית הגמ' בנזיר דמושבע ועומד כו' לפירושו של רש"י, דלכאורה למ"ד חצי שיעור מותר מן התורה לא קשיא, דלגבי האיסור נזיר בעינן שתית יין רביעית ולגבי קידוש מהני טעימה מלא לוגמיו, וא"כ אפי' על היין דאורייתא וצריך טעימה מ"מ אף דאוסר עצמו ביין בנזירותו, לא מבטל בזה קידושא שיכול לטעום מלא לוגמיו, ועדיין לא עבר על איסור נזירותו. והי' צריך לומר כצדדא דלעיל דאף דלא צריך שתי' רביעית מ"מ ראוי לשתי' בעי שיוכל לשתות את כל הרביעית, דבל"ה מחסר בעצם כוס היין וככוס בלא יין דמיא. אולם לדברי הגרב"ד זיע"א הדרא קושיא דמכיון למעשה לא צריך לשתות את כל הרביעית, א"כ אף דראוי לשתי' בעינן, אמנם זה לא חשיבי שמבטל את המצוה, וכדבריו דראוי הוי רק בהחפצא של הכוס ולא על גוף הגברא, דממילא לא חשיבי שמבטל על עצמו בדבר שהוא מושבע ועומד, והדרא קושי' לדוכתא.

מקור: רבי חיים שלמה ליבוביץ שליט